

Svenska språkets struktur:

grammatik

**pronomen, attribut, adjektiv
(fraser), räkneord och syntaktisk
funktion**

Helen Winzell (rum 4315, Key-huset)

013-28 69 28

helen.winzell@liu.se

pronomen

Pronomen – ”istället för namn”

- ord som används istället för substantiv – alltså istället för namn på personer, djur och saker mm.
- används för att undvika onödigt krångliga upprepningar
- sluten ordklass (= inga pronomen bildas)
- kan fungera *självständigt* (**denna**) eller *förenat* (**denna fråga**)

Pronomen

Den glada flickan med örhängena såg att pojken som kom från Irland gick framför den glada flickan med örhängena på gatan. Den glada flickan med örhängena blev väldigt förväntansfull, eftersom den glada flickan med örhängena inte hade träffat pojken som kom från Irland på flera månader. Med ett skutt sprang den glada flickan med örhängena ikapp pojken som kom från Irland och gav pojken som kom från Irland en varm kram.

Pronomen

Den glada flickan med örhängena såg att pojken som kom från Irland gick framför **henne** på gatan. **Hon** blev väldigt förväntansfull, eftersom **hon** inte hade träffat **honom** på flera månader. Med ett skutt sprang **hon** ikapp **honom** och gav **honom** en varm kram.

Pronomen – olika typer

- Personliga pronomen jag, vi, du, ni, han, hon, den, det, de
- Reflexiva pronomen sig
- Possessiva pronomen min, vår, din, er, hans, hennes, dess, deras
- Reciproka pronomen varandra
- Demonstrativa pronomen den/det, denna, de här, dessa, sådan
- Determinativa pronomen den, det, de, sådan
- Interrogativa pronomen vem, vad, vilken, vilket, hurdan
- Relativa pronomen som, vars, vilken, vilket, det som
- Indefinita pronomen allt, andra, flera, få, man, något, varje

Pronomen

personliga

subjekt objekt

jag	mig
du	dig
han	honom
hon	henne
den	den
det	det
vi	oss
ni	er
de	dem

reflexiva

mig
dig
sig
sig
sig
sig
oss
er
sig

possessiva

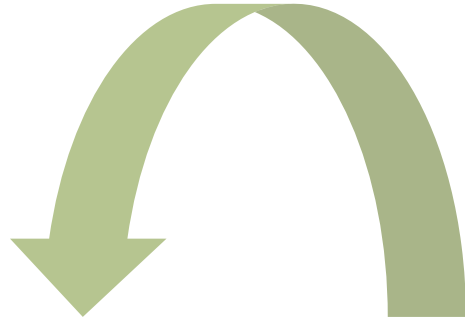
Syftar på subjekt

min, mitt, mina
din, ditt, dina
sin, sitt, sina
sin, sitt, sina
sin, sitt, sina
sin, sitt, sina
vår, vårt, våra
er, ert, era
sin, sitt, sina

syftar annat än subjekt

min, mitt, mina
din, ditt, dina
hans
hennes
dess
dess
vår, vårt, våra
er, ert, era
deras

Val av pronomen

Kalle kammar **sig**.

Kalle kammar **hon**om. (Nisse?)

Jag kammar **mig**.

Kalle kammar **mig**.

Kalle tar **sin** borste.

Kalle tar **sina** borstar.

Kalle tar **hans** borste.

Kalle tar **hans** borstar.

Jag tar **min** borste.

Kalle tar **min** borste.

Katten tvättar **sig**.

Katterna tvättar **sig**.

Katten slickar **sin** tass.

Katten slickar **dess** tass.

Katten putsar **sina**
morrhår.

Pronomen

- Anpassning till substantivets genus
- Tre kasus: subjekts-, objekts- och genitivform
- Första och andraperson har possessivpronomen istället för genitivform

Attribut

Nominalfraser kan vara enkla eller utbyggda. De **utbyggda** innehåller beskrivande delar som ger mer information om huvudordet. Dessa beskrivningar kallas **attribut**.

Den randiga **katten** med den långa svansen

den långa **svansen**

Attribut

Framförställda attribut är **adjektivattribut**.

Den randiga **katten** med den långa svansen

den långa **svansen**

Adjektiv

Adjektiv

Adjektiv är ord som beskriver någons

- **egenskaper** *lat, grön*
- **tillstånd** *tom, död*
- **tillhörighet** *amerikansk, viktoriansk*

Adjektiv

- Adjektiv uppträder oftast tillsammans med substantiv (eller pronomen) som det ger mer information om (bestämmer).
 - Adjektivet kan stå före eller efter det substantiv (eller pronomen) som beskrivs.
-
- *en **lat** kille, två **gröna** ånglok*
 - *killen är **lat** , ångloken är **gröna***
 - *en **tom** låda, den **döda** råtten*
 - *lådan är **tom** , råtten verkar **död***
 - ***amerikanska** pannkakor, **viktorianska** möbler*
 - *stilen är **viktoriansk***

Adjektiv

Adjektiv har två **böjningsformer**:

- **Kongruensböjning** (en liten by, **ett** litet bi)
- **Komparation** (rolig, roligare, roligast)

Adjektivets kongruensböjning

Adjektivets form anpassas efter genus, numerus och species hos det substantiv (eller pronomén) som det bestämmer. = adjektiv **kongruensböjs**

*en **lat** kille*

*en **grön** banan*

*den **gröna** bananen*

***gröna** bananer*

*den **late** killen*

*ett **grönt** äpple*

*det **gröna** äpplet*

***gröna** äpplen*

***lata** killar*

Se Dahl s. 56!

Adjektivets komparation

Många adjektiv kan böjas för att markera grad av egenskap vid jämförelse. Adjektiv kan **kompareras**.

positiv	komparativ	superlativ
<i>mager</i>	<i>magrare</i>	<i>magrast</i>
<i>hög</i>	<i>högre</i>	<i>högst</i>
<i>gammal</i>	<i>äldre</i>	<i>äldst</i>
<i>handikappad</i>	<i>mer handikappad</i>	<i>mest handikappad</i>

Adjektivets komparation

Vissa adjektiv kan inte kompareras:

blind, död, gravid, gift, tom

en gammal herre – en äldre herre
(Vilken känns äldst?)

Adjektivfraser

- Består av ett **adjektiv** som **huvudord** + eventuella bestämningar
- Exempel: god och glad, mycket varm, långsamt smältande, knepigt konstruerad
- Fungerar som attribut: (Mycket magra **kor**) eller predikativ (**Korna** är magra).

Adjektivfraser

Bestämningar i adjektivfraser kallas adverbial

Adverbial i adjektivfraser är oftast

- Gradadverbial: **ganska** vacker, **mycket** varm
- Sättsadverbial: **långsamt** smältande
- Måttsadverbial: **fem millimeter** tjock

Räkneord

Ord som betecknar tal kallas **räkneord**.

Vi hanterar två typer av räkneord:

- **Grundtal** (antal: åtta, trettionio)
- **Ordningstal** (plats i en serie/sekvens: första, andra, nittionionde)
- Grundtal och ordningstal fungerar ofta som attribut (de sju dvärgarna, första kyssen).

Form, funktion och betydelse

- Ordklasser handlar om ords **form**
- Ord (och fraser) **används** för en viss **funktion**.
- Ord som *pojke* och *hund* är alltid substantiv men kan få olika funktion i en sats.

Form, funktion och betydelse

Pojken klappar hunden.

subjekt

objekt

Hunden blir klappad av pojken.

subjekt

Ordet 'hunden' får olika grammatisk funktion, men satserna återger samma betydelse.

Subjekt

- En **sats** innehåller **subjekt** och **predikat**.
- Subjektet utgörs av en nominalfras.